

נהזר אורות של אמונה לדרך החיים

החדה תא

מלוקט מדברות קדשו ותורתו של האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

גיליון ז

פרשת בהר בחקותי תשפ"ז

פניני דעת
לנתיבות חיי היום

הזריק

הפיקדון שבכיס: למי באמת שייך הכסף שכבר נמצא אצלנו?

וכפי שזוהר ספר חסידים (סימן תטו) כי הקדוש ברוך הוא נותן לעשיר עושר כדי שיהלך לעניים, ואם אינו עושה כן באים העניים וצועקים לפני המקום, והקדוש ברוך הוא נפרע ממנו כאילו גזל אותם וכופר בפיקדון שהופקד בידו.

כדי להמחיש את כוחה של ההכרה הזו, כדאי להתבונן בתועלת העצומה שצומחת לאדם שיודע שאפילו מה שבידו שייך עדיין להשם. כיוון שהוא מבין שהוא זקוק שהבורא ייתן לו את השפע בכל שנייה מחדש הוא מפשפש במעשיו תמיד ועושה תשובה על חטאיו כדי שלא תיעצר ההשפעה. הוא יודע שכל חטא קל פוגם בזכאותו ועל כן פרנסתו היא רק חסד חנינם.

יהודים של חסד והודאה

דוגמה מאירה לכך מובאת בדברי הרה"ק בעל חידושי הרים ע"ה (ליקוטי הרים ויצא) המסביר מדוע אנו נקראים יהודים. השם יהודה ניתן על שם ההודאה הפעם אֵדָה אֵת ה' (בראשית כט, לה) כיוון שנטלה לאה יותר מחלקה (רשי"ם). עם ישראל יודעים שכל מה שהם מקבלים, הוא הרבה יותר מחלקם האמיתי כפי שאמרו חז"ל במסכת חולין (פ"ט א) שאנו ממעטים עצמנו לפני הבורא גם כשהוא משפיע עלינו גדולה, ולכן אנו מודים לו תמיד.

לעומת זאת מי שחושב שממונו הוא פרי צדקתו כפי שזוהרה התורה הקדושה (דברים ט, ד-ו) אֵל תֹּאמַר בְּלִבְךָ וְגו' בְּצִדְקָתִי הִבֵּיאֲנִי ה' [ואומר ספר הסמ"ג (סימן סד) שהוא לא נגמור] הרי הוא מסתכן בכפירה, שכן הוא בוטח רק במה שבידו וסבור שהשם אינו יכול ליטול זאת ממנו. הבוטח האמיתי לעומת זאת אינו דואג למחר כי הוא נשען רק על אביו שבשמיים, ויודע שמי שנותן לו היום ייתן לו גם מחר.

הוראה למעשה:

לפעמים אנחנו מרגישים בסוף החודש כשהמשכורת נכנסת לבנק או כשהמזווה מלא שהגענו אל המנוחה והנחתה. תחושת הרווחה הזו נראית לנו כמו תעודת ביטוח שאין ממנה פחד. המאמר הזה בא להזכיר לנו שהחשבוניות שלנו הם חשבונות של בשר ודם, אבל אצל מלך מלכי המלכים השפע לא באמת מחולק בעלות. אל תנסה להישען על היתרה בעבור ושב, התפקיד שלך הוא רק אחד והוא ליכור מי באמת מפרנס אותך בכל נשימה. השלך על ה' יתברך, ודע נאמנה שמי שמעניק לך את הכוח לאכול את הלחם ברגע זה ממש, הוא זה שימשיך לזון אותך בחסד גם ברגע הבא.

לחיות תמיד עם יד פתוחה

אחד הניסיונות הדקים ביותר בחיי האמונה הוא תחושת הביטחון המדומה שמגיעה כשהכיס מלא. לעיתים קרובות אדם חושב שברגע שהממון הגיע לידיו הרי הוא שלו לחלוטין. על יסוד זה העמיד הגאון רבי משה פיינשטיין ע"ה בספרו דרש משה (דרוש ב) את הכלל העמוק בהבנת כפל הלשון שאמר דוד המלך ע"ה (דברי הימים א כט, יד) כִּי מִמֶּנִּי הֵבֵל וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לִי.

הגר"מ חושף בפנינו זווית מבט מטלטלת המשלימה את תמונת הביטחון שלנו. כוונתו של דוד המלך ע"ה היא ללמדנו שהנתינה אינה מסתיימת ברגע שהכסף עבר אליו. בכל פעם שאדם משתמש בדברים שנמצאים כבר תחת ידו, עליו לדעת שזה מתאפשר רק מידו הרחבה של השם יתברך. אף אם הממון מונח בכיסו מובטח וסגור אין זו מתנה חלוטה השייכת לו לגמרי. כפי שאמרו חז"ל במסכת ראש השנה (א. י) 'כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא' כלומר כל השפע שבעולם עדיין מונח בבית האוצר של הקדוש ברוך הוא והוא יתברך נותן לאדם בכל רגע ורגע מחדש, בדיק את מה שצריך לו.

הווידי שמעל שולחן האוכל

כשאדם יושב אל שולחן ערוך מכל טוב הוא נוטה לחשב חשבונות של הרגל ולראות את האכילה כדבר מובן מאליה. אך ההלכה מלמדת אותנו שגם בשעת השפע הגדולה ביותר אנו תלויים לחלוטין בחסדי שמיים. נמשל הדבר לתקנת חכמים להגיד וידי בערב יום הכיפורים קודם הסעודה המפסקת אף שעדיין לא הגיע זמן החיוב של יום הכיפורים עצמו.

כך מנמקים זאת הרה"ק במסכת יומא (ג, פג) והרמב"ם בספרו משנה תורה (הלכות תשובה פ"ב ה"ז) שמא יאירע דבר קלקלה בסעודה וייתכן קודם שיתוודה. הרי לנו שאפילו אדם אשר כבר יושב אל השולחן ונמצא באמצעה של אכילת לחמו, אינו מובטח שיוכח לברך על המנומר ללא עזרה וסיוע מן השמיים. כך גם האדם הבריא אינו יכול לבטוח על חיותו שיהיה בריא בעוד רגע, אלא כל ביטחונו צריך להיות נשען רק על הקדוש ברוך הוא שישלים לו די מחסורו.

הבוטח אינו מחזיק מומון לעצמו

הבוטח האמיתי שעיניו נשואות לשמיים יודע להשתמש נכון בכספו ולא יימנע מלפרוץ ממון רב על מצוות שהרי אינו מחזיק את הממון כשלו. כפי ששנינו במסכת אבות (פ"ב מ"ז) 'תן לו משלו שאתה ושלך שלו'.

בצל האמונה
פרקי חזקת לחיים של רוגע ושלווה

משקפיים של אמונה – ללמוד להתבונן נכון על מאורעות החיים

הבניין הישר והראייה הפוזלת

מכלל האמונה להאמין כי אף אם נראה דבר מסוים במציאות כרעה חס ושלום, הרי שכך זה נראה רק לעיני אדם בשר ודם, אבל באמת בהסתכלות עליונה הכל הוא אך ורק לטובה. משל נאה וידוע הסביר בעניין זה מרן החפץ חיים ע"ה, אדם הפוזל בעיניו עומד מול בניין ישר ורואה אותו נטוי ועומד ליפול. בעודו זועק לעזרה מגיע חברו שאף הוא סובל מראייה פוזלת ומרגיע אותו ואומר שאכן הבניין נטוי ומסוכן אך הוא נוטה לצד ימין ולא לשמאל כדבריו. בסופו של דבר מגיע אדם שענינו ישרות ופוסק כי הבניין עומד ישר לחלוטין ואילו הם פשוט פוזלים ולכן כך נראים הדברים בעיניהם.

כך ממש הוא בעניין האמונה. דרכי הקדוש ברוך הוא ישרים הם כפי שנאמר (חושע ד, י) 'כִּי יִשְׂרָאֵל דִּרְכֵי ה'.' אך לעיני האדם המסתכל מבעד לעיניים פוזלות נראים דרכיו יתברך כנוטים הצידה, כאילו חלילה יש דבר שאינו טוב בהנהגתו של בורא עולם.

הטעם המור שמגיע מתוך החול

דברים ערבים ומתוקים דרש בזה הרה"ק רבי יוסף צרפתי ע"ה בספרו הקדוש יד יוסף (ריש שמואל). בפתח דבריו הוא מקשה על הפסוק (תהלים ט, ט) 'טַעַמֹּם וְרָא כִּי טוֹב ה' אֲשֶׁרִי הִנָּבֵר יִחְסֶה בִּי'. קשה להבין את הפסוק הזה משתי סיבות. הראשונה היא שאין שייכות של טעימה בטוב השם הלא טעימה היא פעולה גשמית השייכת רק באכילה. השאלה השנייה היא שסדר העולם הוא שבתחילה אדם רואה את המאכל ורק כשמתקרב אליו הוא יכול גם לטעום ממנו, ומדוע כאן הקדים דוד המלך ע"ה את המילה טעמו לפני המילה וראו.

התשובה לכך טמונה בהבנה שהקדוש ברוך הוא טוב בתכלית, כפי שנאמר (תהלים קמ"ט, ט) 'טוֹב ה' לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו'. לכן אפילו אם אדם רואה בעולם השפל הזה דין או גזרה שנראים לו במבטו השטחי כמשפט מעוקל ראוי שיתלה את העיקשות בדעתו שלו ולא בבורא יתברך. שהרי על הבורא נאמר (דברים לב, ד) 'אֵל-אֲמוּנָה וְאֵין עֵלַי צִדִּיק וְיִשָּׁר הוּא'.

וכן אמר משה רבנו ע"ה 'הַצֹּר תָּמִים פְּעִלֹּי כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֲמוּנָה וְאֵין עֵלַי וְגו' שחת לו לא גְּנוּ מוֹמָם. פירושו של הפסוק הוא שהאל-יתברך תמים פעלו ודרכיו משפט ואם נראה לאדם שורת הדין פגומה עליו לדעת נאמנה כי מומם של בניו הוא

המשך בעמוד הבא

סוד ההשתקפות: מה מגלים לנו החסרונות של האנשים סביבנו?

התהלים שמאירים את הנגעים

על היהודי הקדוש רבי יעקב יצחק מפרשיסחא ע"ה מסופר בספר תפארת יהודה שהיה נוהג לומר תהלים בדבקות קודם התפילה. שאלוהו תלמידיו מדוע הוא בוחר להשקיע את זמנו באמירת תהלים ולא בעסק הגמרא הלא מובא במדרש שדוד המלך ע"ה ביקש מהקדוש ברוך הוא שתחשב אמירת התהלים כלימוד נגעים ואהלות. אם כן מוכח כאמור שהחשוב יותר הוא לעסוק בלימוד נגעים ואהלות בעצמם ואילו התהלים הם רק בבחינת "חשב כמות".

ענה להם היהודי הקדוש בבהירות נפלאה כי אמת הדבר שהעסק בנגעים ואהלות הוא חשוב עד למאד אך חז"ל כבר גילו לנו שכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. בשביל שאדם יזכה לראות את נגעי עצמו ולהכיר בחסרונותיו הוא זקוק לאמירת תהלים מעומק הלב. רק אז יאירו עיניו לראות את האמת שבו ובכך יזכה להיות בבחינת סור מרע כי מי שרואה את נגעי עצמו מתבייש ושב בתשובה שלמה. רק לאחר הניקוי הזה יוכל האדם להיות בבחינת אהלות מלשון אוהל שוכן באדם כשהוא הופך להיות מרכבה לשכינה ובחינת עשה טוב.

הווידי המדטיט באבסניה

מעשה דומה המלמד אותנו איך צדיקים מביטים על חטאי הזולת מסופר על האחים הקדושים רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה ואחיו רבי זושא מאניפולי ע"ה. במהלך שנות גלותם היו עוברים מכפר לכפר וכאשר התארחו פעם באבסניה אחת שמע בעל הבית את רבי זושא מתוודה בפני אחיו בבכי תמרורים על רשימה ארוכה של עוונות קשים. לתדהמתו של בעל האבסניה אלו היו בדיוק החטאים שהוא עצמו נכשל בהם והוא שמע את רבי זושא מכה על חטא כאילו הוא זה שעשה אותם ממש. רבי אלימלך השיב לאחיו בחומרה כי אכן חטא גדול חטא ויש לו לשוב מדרכיו והיה מורה לו דרך תשובה ותיקון.

בעל הבית שמע זאת הודיעו עד עמקי נשמות כי הבין שברוח הקודש דיברו האורחים הנעלים על חטאיו שלו. הוא מיהר לבקש מהם שיורו גם לו את דרך התשובה. האחים הקדושים הסבירו בזה יסוד

בצל האמונה

המשך מעמוד קודם

הגורם לכך. כפי שאמרו חז"ל במסכת קידושין (ע"א) כל הפוסל במומו פוסל ומחמת שבני האדם עיקשים ופוסלים במומם הם תולים את העקשות בו יתברך.

ללמוד מן החושים על קרבת השם

על כך בדיוק אמר דוד המלך ע"ה טעמו וראו כי טוב ה'. הכוונה היא שמתוך התבוננות בחושי הטעם והראייה יבין האדם כי טוב השם וכי אין רע יורד מלמעלה כפי שמבואר במדרש רבה (נא) א. כיצד ניתן ללמוד זאת מחוש הטעם הרי קורה שאדם אוכל מאכל מתוק והוא ערב לחיכו אך אם יעברו כמה ימים והוא יחלה חלילה הוא יאכל את אותו מאכל בדיוק וירגיש בו טעם מר. ברור הדבר כי המריחות אינה נובעת מן המאכל עצמו שהרי רק אתמול טעם בו טעם מתוק, אלא רק מחמת קלקול מזגו וחוליו של האדם הוא טועם כעת טעם מר.

כך ממש הדבר גם בחוש הראייה שכן כאשר תכבד חלילה ראייתו של אדם הוא עלול להתבונן בצבע לבן ולחשוב שהוא ירוק או אדום. הצבע נשאר לבן וטהור ורק מחמת כובד ראייתו של האדם משתנה התמונה.

על שני החושים הללו אמר דוד המלך 'טעמו וראו' כי מהם נוכל ללמוד ולדעת 'כי טוב השם'. כשם שחוש הטעם וחוש הראייה משתנים לפי

עמוק והוא שברגע שהם ראו חטא באדם אחר הם הבינו מיד שזה נגרם מחמתם. הם חשו שאם הם היו עובדים את השם כראוי הרי שבאותה סביבה לא היה נכשל שום יהודי בחטא. לכן הם מיהרו לתקן את עצמם וברגע שהם קיבלו על עצמם תשובה התעורר גם המארח מאליו לשווא אל השם.

הזולת הוא המראה שלך

הסיפורים הללו יונקים מהיסוד הגדול של מרן הבעל שם טוב ע"ה כפי שהובא בספר תולדות יעקב יוסף. הבעש"ט לימד שאדם הרואה חסרון אצל זולתו הרי זה כאילו התבונן במראה וראה בה את מומו שלו. כיון שאדם קרוב אצל עצמו ואינו מסוגל לראות את נגעי הזמניו לו מן השמיים לראות את הפגם בחברו כדי שיבין שעליו לפשפש במעשיו שלו. אילו היה האדם נקי בתכלית מכל שמץ של רע כפי שכותב הערבי נחל הוא לא היה מסוגל לראות או להרגיש שום חובה ושום דבר רע באחר אלא היה דן את כל העולם לכף זכות.

בוה יתבאר הפסוק (תהלים לו ט) מִכָּל פֶּשַׁע הִצִּילִי חֲרַפְתִּי וְכָל אֵל תִּשְׁמְעֵנִי. שכאשר האדם ניצל מפשעיו הוא כבר לא רואה חרפה אפילו אצל בעל. על כך הזהירה התורה והובא אֵל הַכֶּהן לִלְמַדְנוּ שֶׁכָּל נֶעֱמַד שֶׁאִישׁ רֹאֵה מַחֲוֶה לוֹ הוּא סִמָּן שֶׁמְעוּרָרִים אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם לִרְאוֹת חֲנֻנֵּה הוּא אֶצְלוֹ פִּימָה. אם יזכה האדם לתקן את עצמו בבחינת סור מרע יזכה לראות רק את הטוב שבחברו בבחינת עשה טוב.

הנקודה לחיים:

בפעם הבאה שמישהו סביבך 'מוציא אותך משלוותך' בגלל התנהגות מסוימת או חיסרון בולט, תעצור רגע לפני הביקורת. במקום להסתכל עליו הסתכל פנימה לתוך הלב שלך. בורא עולם הציב מולך מראה. החיסרון שראית שם בחוץ הוא בעצם הזדמנות פז שקיבלת מהשמיים כדי לגלות משהו שדרוש ליטוש אצלך בבית פנימה. כשתחיל לומר 'תהלים' על החסרונות שלנו כלומר נתבונן בהם בענוה ובבקשת עזרה מהשם, נגלה פתאום שגם הסביבה שלנו משתנה לטובה והנגעים הופכים לאוהלים של קדושה ושכינה.

כשאנחנו עוברים תקופה מאתגרת או חווים אכזבה, התעובה הטבעית והמיידית היא להרגיש שנעשה לנו עוול או לשאלו מדוע קרה לנו דבר רע. המאמר הזה מעניק לנו 'משקפיים' חדשים לחיים.

המציאות היא כמו בניין ישר והקדוש ברוך הוא מוריד אלינו מן השמיים רק טוב מוחלט. אם אנחנו חווים את המציאות כ'עקומה' או מרגישים בפה טעם 'מר' הרי שזהו סימן שאנחנו צריכים לרפא את הראייה שלנו ואת הכלי המקבל שלנו. במקום להתלונן על המאכל המר בואו נבדוק האם אנחנו בריאים בנפשנו מספיק כדי לטעום את המתקנות שבו. כאשר נתקן את המידות נזכך את הלב ונסיר את 'מומנו' אזי נזכה להרכיב משקפיים של אמונה שדרכם נראה בחוש כיצד כל מה שעושה הרחמן אך ורק לטובה הוא עושה.

הדרכה מעשית בפרשת השבוע

עֵרְכָה שֶׁל יְגִיעָה

כיצד נמדדת הצלחה בעולם הרוחני?

לשאת ולתת בעומקה של הלכה

כמה פעמים קרה לנו שהשקענו שעות ארוכות בפרויקט בעבודה או במטלה מסוימת ולבסוף התוצאה לא יצאה כפי שרצינו. עוגמת הנפש במקרים כאלו היא גדולה משום שבעולם שלנו משלמים רק על תוצאות.

פרשת בחוקותי פותחת בהבטחה גדולה התלויה בתנאי (ויקרא כו, א) אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאִילוּ רִשׁׁי בְּמִקּוֹם מִפְּרֹשׁ אֶת הַתְּנָאִי בְּמִילִים קִצְרוֹת שֶׁתִּהְיֶינָה עֲמָלִים בְּתוֹרָה. התורה מגלה לנו שבעולם הרוחני אופן המדידה הפוך לחלוטין. כי עיקר מעלת הלימוד הוא מתוך עמל ויגיעה ולא שהלימוד יהיה רק בדרך תענוג קליל.

כך אמרו חז"ל במסכת ברכות (סג א) שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. זהו העומק בדברי רש"י שעליו להיות עמלים ולשאת ולתת בעומקה של הלכה כי הלימוד ללא יגיעה אינו מתקיים באדם.

זכות יגיעת התורה הזו בכוחה להגן עלינו מן הפורענות. הגמרא במסכת יומא (ט ב) מבארת שכל עוד היו ישראל יגיעים בתורה זכות זו הגינה עליהם מן הפורענות ואפילו כשהיו נכשלים בשלש עבירות חמורות לא נאבדו מן הארץ. רק כאשר התרשלו מייגיעת התורה אבדה הארץ כפי שדרשו חז"ל במסכת בבא מציעא (פז ב) על הפסוק (דברים ט, יא) עַל מֶה אֲבָדָה הָאָרֶץ... על עֲזָבָם אֶת תּוֹרָתִי עַל כֵּן שָׁלָה בְּרַכּוֹ בְּתוֹרָה תִּחְלָה. כלומר שלא בירכו לעסק בדברי תורה ולא למדו בדרך יגיעה וטורח שהיא הנקראת בלשון הליכה כפי שכתוב אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ.

היגיעה שקולה כמנוחה

עבודת השם ולימוד התורה באים לעיתים לאדם בקושי רב. אך מכל מקום אם עושים את העבודה באהבה ובחשק, היגיעה מפסיקה להיות עול והופכת לעונג ולשמחה. דוגמה נפלאה לכך אנו רואים בבית המקדש. הכהנים והלוויים היו עובדים שם עבודה פיזית קשה ומאומצת ועם זאת מקום המקדש נקרא מְנוּחָה וְנִחְלָה כיון שמצאו מנוחה ושלווה אמיתית בתוך עבודתם. כך מפרש הרה"ק הדברי חיים **מצאנו** ע"ה (ד"ה בפסוק א) שאם האדם עוסק בתורה מתוך שמחה אזי זה היגיעה עצמה נחשבת לו לתענוג.

אך הבשורה הגדולה בפרשה היא שגם מי שעדיין לא זכה למדרגה העליונה הזו והתורה עדיין מורגשת אצלו כעמל וכבדות פשוטו כמשמעו הרי שגם הוא זוכה לכל הברכות האמורות. כפי שפירש רש"י שתהיו עמלים בתורה שהוא לשון עמל וקושי פיזי ממש ודווקא על עמל זה הבטיחה התורה וְנִתְּתִי נִשְׁמִיכֶם בְּעָתָם.

השכר ניתן על העמל ולא על הרווח

יוצא מכך שעצם העמל בלימוד הוא הנחשב והנמדד, כי העמלים בתורה הקדושה מקבלים שכר על עצם יגיעתם גם אם לא השיגו את מלוא ההבנה. הדבר רמוז בדברי הגמרא במסכת ברכות (בא ב) אֲנִי עֲמַל וְהֵם עֲמָלִים אֲנִי עֲמַל וְהֵם עֲמָלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמָלִים וְאֵינִם מְקַבְּלִים שָׂכָר. הכתב סופר (שורת אורח חיים סימן יז) מקשה על כך הרי בוודאי שגם העמלים בענייני העולם הזה כגון סוחרים מקבלים שכר על עמלם. הוא מתרץ שהסוחרים בעולם הזה מקבלים שכר על מה שהרוויחו במסחרם ולא על עצם עמלם ואם היו יכולים להשתכר ולהרוויח כסף בלי להתאמץ הם היו מרוצים מכך ביותר. לעומת זאת אצל הלומדים והעמלים בתורה עיקר קבלת השכר הוא בדיוק על היגיעה והעמל כפי שאמרו במסכת אבות (פ"ה מ"ב) לָפֹם צִעְרָא אֶגְרָא כלומר עיקר השכר מוענק בעבור היגיעה ולא בעבור הרווח וההספק.

ההוראה למעשה:

בעולם העסקים מודדים אותנו לפי שורת הרווח. אם השקעת המון שעות בעבודה אבל הפרויקט לא יצא לפועל הרי שכל המאמץ נחשב לכישלון ואף אחד לא ישלם לך עליו. פרשת בחוקותי באה ללמד אותנו שאצל בורא עולם אופן המדידה שונה בתכלית. השם לא מחפש שרק 'סיסים מסכת' או שנדע את ההלכה הכי טוב מכולם אלא הוא מחפש את העמל שלנו. כשאנו מתיישב ללמוד אחרי יום עבודה מתיש ועמוס כשהעניינים נעצמות ואנו בקושי מצליח לאסוף את המחשבות דע לך שהמאמץ הזה יקר ואחוב בשמיים יותר מלימוד קל וזורם. תארו את העמל כי ברוחניות המאמץ הוא לא רק הדרך אל המטרה אלא הוא המטרה בעצמה.